

Sayın Meslektaşım,

Malumunuz olduğu üzere Batı ülkelerinde hukuk alanında *The Bluebook*, *OSCOLA* gibi ortak atıf sistemleri vardır. Bunlara ilgili ülkelerde uyulur.

Bir öğretim üyesi bir makale veya bir kitap yazarken, bir öğrenci bir ödev, bir seminer veya bir tez hazırlarken bu atıf sistemlerine uyar. Aynı şekilde hakimler kararlarını yazarken, avukatlar dilekçelerini kaleme alırken bu atıf sistemlerini izlerler. Hukuk fakültelerinde bu atıf sistemleri öğrencilere öğretilir.

Ülkemizde ise hukuk alanında genel kabul görmüş bir ortak atıf sistemi yoktur. Genellikle her öğretim üyesi, kendi bildiği, kendi sevdiği bir usûlü izler. Bu usûl, çoğunlukla kendi hocasından gördüğü ve yüksek lisans veya doktora tezini yazarken öğrendiği bölük pörçük bir usûldür.

Türkiye’de hukuk alanında genel kabul görmüş ortak bir atıf sisteminin olmaması pek çok soruna yol açmaktadır. Örneğin ülkemizde neredeyse her hukuk dergisinin kendine göre bir atıf sistemi vardır. Bu sistemlerdeki kurallar arasında çok büyük farklılıklar vardır. Bir dergiye gönderilen makale, o dergi tarafından reddedildiğinde, aynı makaleyi bir başka dergiye göndermek için, atıf usûlü farklılığı nedeniyle, makaleyi baştan sona tekrar kaleme almak gerekmektedir. Keza kamu hukuku ve özel hukuk yüksek lisans tez yazım kılavuzları da üniversiteden üniversiteye göre değişir. Zaten bu kılavuzlar, hukuk alanına özgü değildir; sosyal bilimler enstitülerinin bütün anabilim dalları için geçerlidir. Böyle bir genel kılavuzla hukuk tezi yazılamayacağı aşikardır. Hukuk alanına özgü ortak bir tez yazım kılavuzuna ihtiyaç vardır.

Batı ülkelerinde bu sorun, *The Bluebook*, *OSCOLA* gibi atıf sistemi kılavuzlarıyla çözülmüştür. Türkiye’de de yapılması gereken şey budur. Hukuk dergileri, kendilerine gönderilecek makalelerde uyulması gereken atıf usûlü kurallarını kendileri belirlemek yerine, bu belirlemeyi ortak bir atıf sistemine göndermeyle yapmaları gerekir. Aynı şekilde tez yazımında alıntı ve atıf usûlü kuralları da bu tür kılavuzlara göndermeyle belirlenmelidir.

Ne var ki, halihazırda Türkiye’de hukuk alanında genel kabul görmüş bir atıf usûlü kılavuzu yoktur. Türkiye’de hukuk yazımına özgü ortak atıf sistemi boşluğunu, *İstanbul Hukuk Mecmuası* gibi bazı hukuk dergilerimiz *OSCOLA* gibi yabancı atıf sistemlerine; *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* gibi bazı dergilerimiz de *İSNAD* atıf sistemi gibi yerli atıf sistemlerine göndermeyle doldurmaya çalışıyorlar.

Türk hukuk yazımında atıf sistemi ihtiyacı hâliyle yabancı bir hukuk sistemine özgü atıf sistemiyle doldurulamaz. Çünkü yabancı ülkelerde mevzuat ve içtihadın zikredilmesinde kullanılan usûller, bizim Türkiye’de alıştığımız usûllerden çok farklıdır. *İSNAD* atıf sistemi ise zaten hukuk alanı için değil, ilahiyat alanı için geliştirilmiştir ve bu sistemde mevzuat ve içtihadı atıf usûllerine ilişkin bilgi neredeyse yoktur. Oysa, takdir edeceğimiz üzere, hukuk yazımında yapılan atıfların çok önemli bir kısmı mevzuat ve içtihadıdır.

Türk hukuk yazımında atıf sistemi eksikliği sorununu gidermek amacıyla *TÜHAS: Türk Hukuk Atıf Sistemi* (Bursa, Ekin, 2024, 360 s.) başlıklı bir kitabı yayınlamış bulunuyorum. Kitabın tam metnine *Google Books* üzerinden ücretsiz açık erişim sağlanmıştır. Bkz.: <https://books.google.com.tr/books?id=srruEAAAQBAJ> .

TÜHAS: Türk Hukuk Atf Sistemi'ni tanıtmak ve TÜHAS'taki en önemli atf kurallarına daha hızlı bir şekilde erişilmesini sağlamak amacıyla "TÜHAS İnternet Sitesi" de açılmıştır. İnternet sitesini www.tuhas.com.tr adresinden inceleyebilirsiniz.

TÜHAS'ın Türk hukukunda atf sistemi eksikliğini doldurabileceğini düşünüyorum. TÜHAS'ı https://books.google.com.tr/books?id=srruEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false den inceleyebilirsiniz. TÜHAS ile ilgili görüş, öneri ve eleştirilerinizi benimle ([kgozler\[at\]hotmail.com](mailto:kgozler[at]hotmail.com)) paylaşabilirsiniz.

Şu hususa da dikkatinizi çekmek isterim: Dergi editörü ve editör yardımcısı olan meslektaşlarımızın yakından bildiği üzere Türkiye'de akademik dergi yayıncılığı, merkezi ulusal bir sistemin (DergiPark, TRDizin, Ulakbim, vs.) içindedir ve bu sistemin koşullarına uymak zorunda kalmaktadır. Hukuk dergisi yayıncılığı değişim süreci içindedir. Bu süreç üniform bir atf sistemini gerekli kılmaktadır. Türkiye'de hukuk yazımına özgü ortak bir atf sistemine acilen ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç karşılanmazsa, çok yakın gelecekte, Türk hukuk dergileri, ya *OSCOLA*, *The Bluebook* veya *Chicago* gibi yabancı, ya da *İSNAD* gibi yerli bir atf sistemini benimsemek ve izlemek zorunda kalacaklardır.

Maalesef biz hukuk öğretim üyelerinin bilimsel yazma stili ve atf usûlleri konusunda içinde bulunduğumuz duyarsızlık hâli devam ettikçe, yabancı bir atf sisteminin veya esasen ilahiyat alanı için geliştirilmiş olan İSNAD atf sisteminin Türkiye'de hukuk alanında da egemen olması kaçınılmazdır. Nitekim Türkiye'de *İstanbul Hukuk Mecmuası* gibi *OSCOLA* ve *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* gibi İSNAD atf sistemini benimseyen dergiler şimdiden vardır.

Biçim, stil ve usûle hâkim olan, bir süre sonra içeriğe de hâkim olur. Haberimiz olsun! Biçim esasa mukaddemdir ve zamanla esası şekillendirir.

Türk hukukunun Anglo-Sakson hukukundan farklı olduğuna inanıyorsak, Türk hukukunun ilahiyat demek olmadığını biliyorsak, kendi yazma ve atf usûllerimize çok acilen sahip çıkmamız gerekiyor.

Bu açıdan "*TÜHAS: Türk Hukuk Atf Sistemi*" önerimi değerlendirmelerinize sunuyorum.

Saygılarımla,

Kemal GÖZLER

Not: Bu mektupta açıklamaya çalıştığım hususlarla ilgili olarak daha önce altı ayrı makale yayınlamıştım.

Konu hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler aşağıdaki linklerden bu makaleleri okuyabilirler:

1. Kemal Gözler, "Hukuk Fakültelerinde Bilimsel Yazma, Alıntı ve Atf Usûlleri Dersine Neden İhtiyaç Vardır?", www.tuhas.com.tr/lisans.htm (Yayın Tarihi: 14 Eylül 2023).
2. Kemal Gözler, "Kamu Hukuku ve Özel Hukuk Yüksek Lisans Programlarında 'Bilimsel Araştırma ve Etik' Dersi Değil, 'Bilimsel Yazma, Alıntı ve Atf Usûlleri' Dersi Konulmalıdır", www.tuhas.com.tr/yuksek-lisans.htm (Yayın Tarihi: 15 Eylül 2023).
3. Kemal Gözler, "Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında 'Tez Yazım Kılavuzu' Sorunu", www.tuhas.com.tr/tez-kilavuzu.htm (Yayın Tarihi: 16 Eylül 2023).
4. Kemal Gözler, "Hukuk Dergilerinde Ortak Atf Sistemi Sorunu", www.tuhas.com.tr/hukuk-dergileri.htm (Yayın Tarihi: 20 Ocak 2023).
5. Kemal Gözler, "Yayınevlerinde Bilimsel Yazma, Yayınlama ve Atf Usûlleri Kurallarının Belirsizliği Sorunu", www.tuhas.com.tr/yayinevleri.htm (Yayın Tarihi: 22 Eylül 2023).
6. Kemal Gözler, "Hukuk Uygulamasında Atf Usûlleri Kurallarının Belirsizliği Sorunu", www.tuhas.com.tr/uygulama.htm (Yayın Tarihi: 25 Eylül 2023).